Fornleifaskráning í Dalabyggð vegna fyrirhugaðs ljósleiðara um Skarðsströnd og Fellsströnd - áfangi 2

Hermann Jakob Hjartarson

2019

Forsíðumyndin (nr.1) sýnir vörðu í landi Ormsstaða. (Fornleifar nr. 138. Horft mót SA. Ljósm. HJH 2019).

FORNLEIFAFRÆÐISTOFAN

© Hermann Jakob Hjartarson
Unnið fyrir Dalaveitur
Júlí 2019

Inngangur

Að beiðni Dalaveitna ehf. kannaði Fornleifafræðistofan fornleifar á fyrirhugaðri leið ljósleiðara um Skarðsströnd og Fellsströnd. Er lagnaleiðin sýnd á loftmyndum 2-9. Staðsetning fornleifa/minja er sýnd á myndum 10-26.

Verkinu var skipt upp í tvo hluta og er þessi skýrsla um seinni hlutann. Í fyrri hluta voru minjar frá Stekkjardal í Tjaldanesi og að bænum Nýp skráðar (Hermann Jakob Hjartarson, 2019a; Hermann Jakob Hjartarson, 2019b). Í þessum seinni hluta voru skráðar minjar þar sem frá var horfið í fyrri hlutanum, frá bænum Nýp og að bænum Stóru Tungu. Skráðar voru fornleifar eftir línuleiðinni sem fór í gegnum eftirtaldar jarðir: Nýp, Tindar, Klifmýri/Hvalgrafir, Skarðsstöð, Skarð, Skarðsá, Geirmundarstaðir, Manheimar, Á, Kross, Reynikelda, Ballará, Melar, Hnúkur, Kvennahóll, Stakkaberg, Ormsstaðir, Vogur og Stóra Tunga. Ekki var heimtaug á alla þessa bæi, sjá nánar myndir 3-9.

Farið var í gegnum ýmsar heimildir svo sem örnefnaskrár, túnakort, sýslu- og sóknarlýsingar og jarðabækur.

Allt svæðið var kannað á vettvangi og fór vettvangsvinna fram dagana 9.- 12. júlí 2019. Vegna breytinga á línunni var einnig farið á vettvang 19. júlí 2019. Veður var gott á meðan á vettvangsvinnu stóð. Kannað var svæði sín hvoru megin við hina fyrirhuguðu ljósleiðaralögn, eða allt að 20 m hvoru megin.

Niðurstaða fornleifaskráningarinnar er í töflu 1 auk meðfylgjandi fornleifaskrár og loftmynda með staðsetningu fornleifa.

Margar gagnlegar upplýsingar fengust hjá ýmsum ábúendum þar sem til þeirra náðist. Er þeim öllum þakkað fyrir. Fulltrúi verkkaupa var Sæþór Sindri Kristinsson hjá Dalaveitum og um kortavinnslu sá Kristján Ingi Arnarsson og höfundur.

Leið ljósleiðara

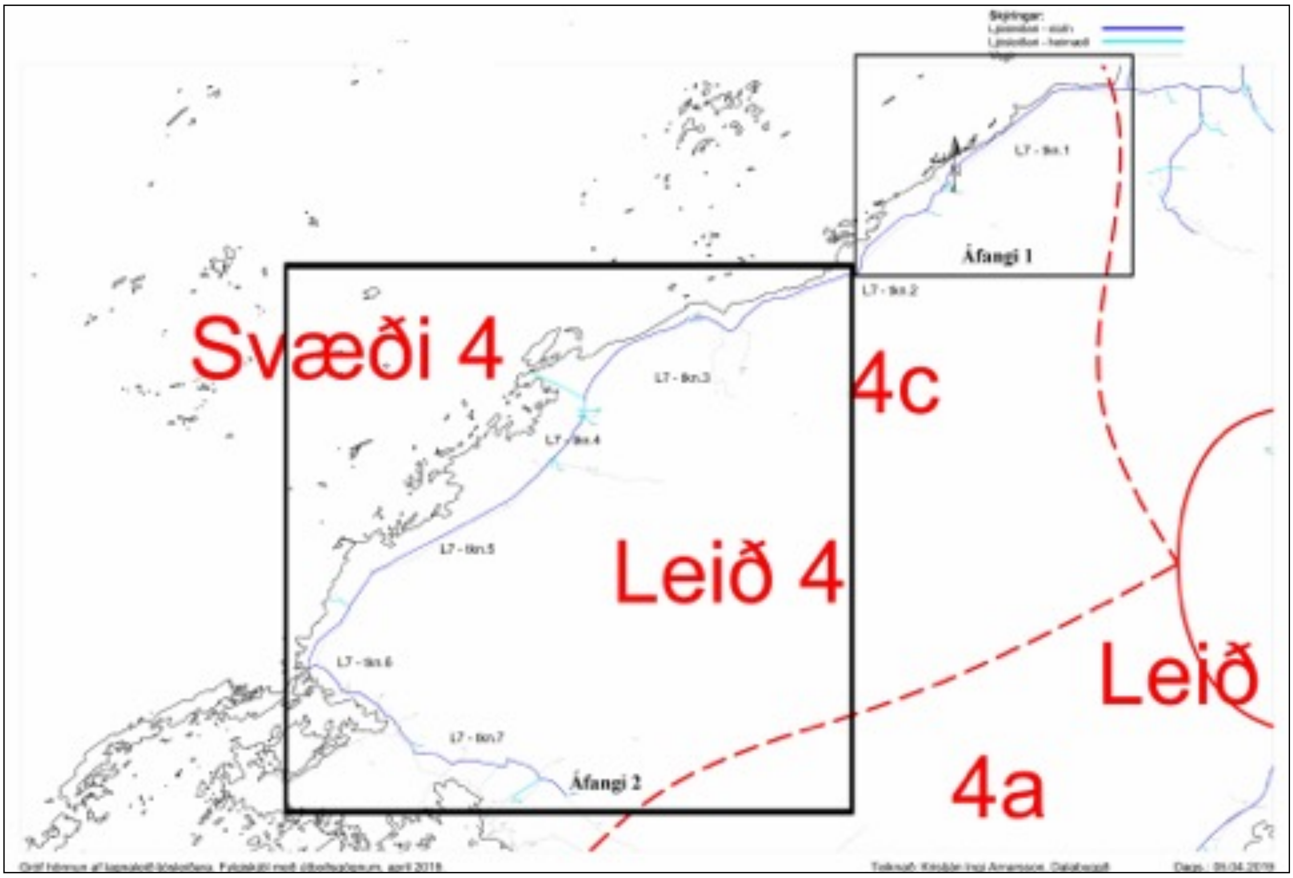

Mynd 2. Leiðin sem farin var í áfanga 2 er merkt inn á kortið (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 3. Fyrsti hluti leiðarinnar, vestur af Nýp (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson).

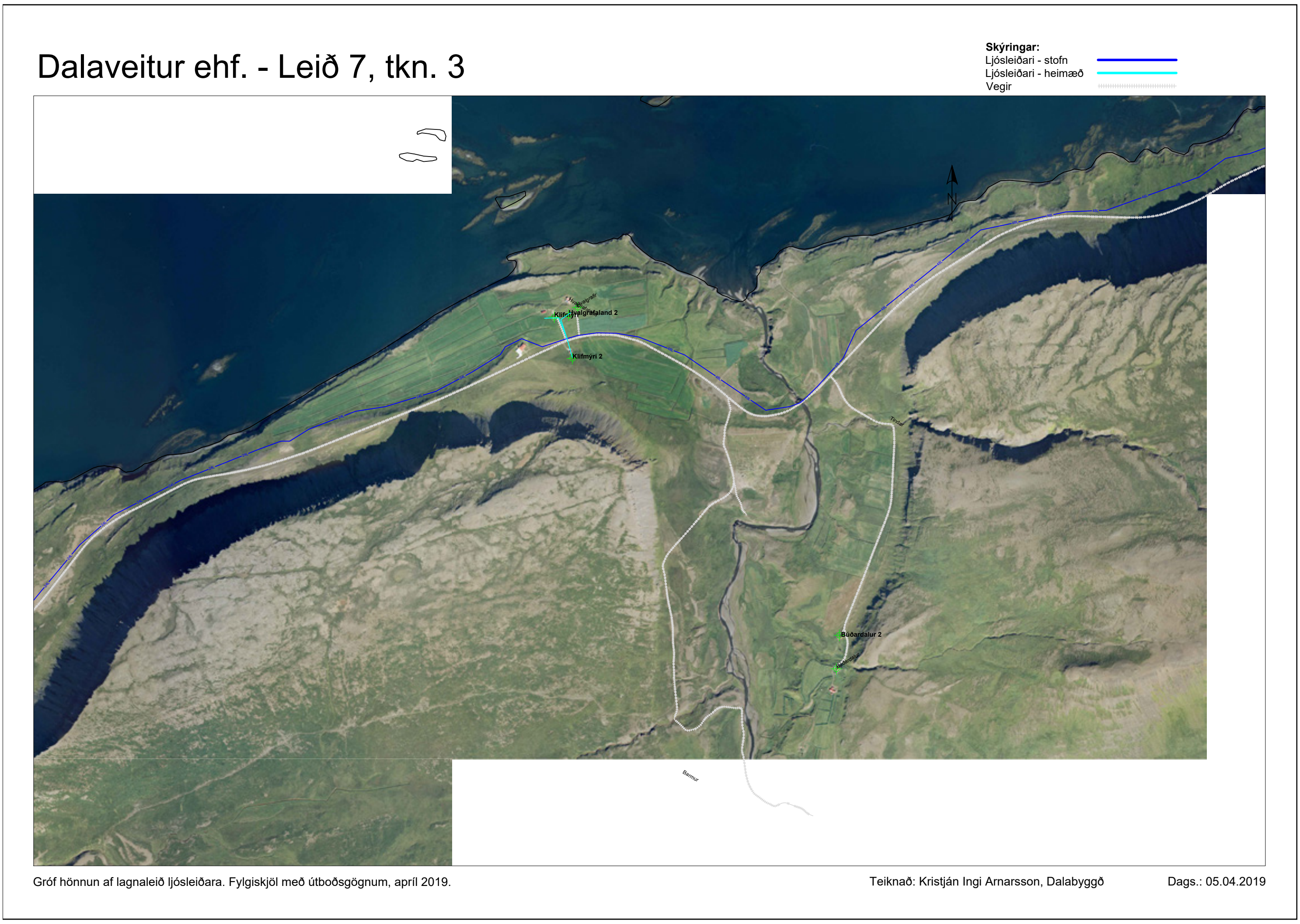

Mynd 4. Annar hluti leiðarinnar, heimtaugar eru að þremur húsum í Klifmýri, (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson)

Dalaveitur ehf. - Leið 7, tkn. 4

Skýringar:
Ljósleiðari - stofn
Ljósleiðari - heimæð
Fornleifar

Gróf hönnun af lagnaleið ljósleiðara. Fylgiskjöl með útboðsgögnum, apríl 2019. Teiknað: Kristján Ingi Arnarsson, Dalabyggð Dags.: 05.04.2019

Mynd 5. Þriðji hluti leiðarinnar. Ath. að heimtaug vantar við bæinn Kross, sjá nánar á mynd 9 (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson).

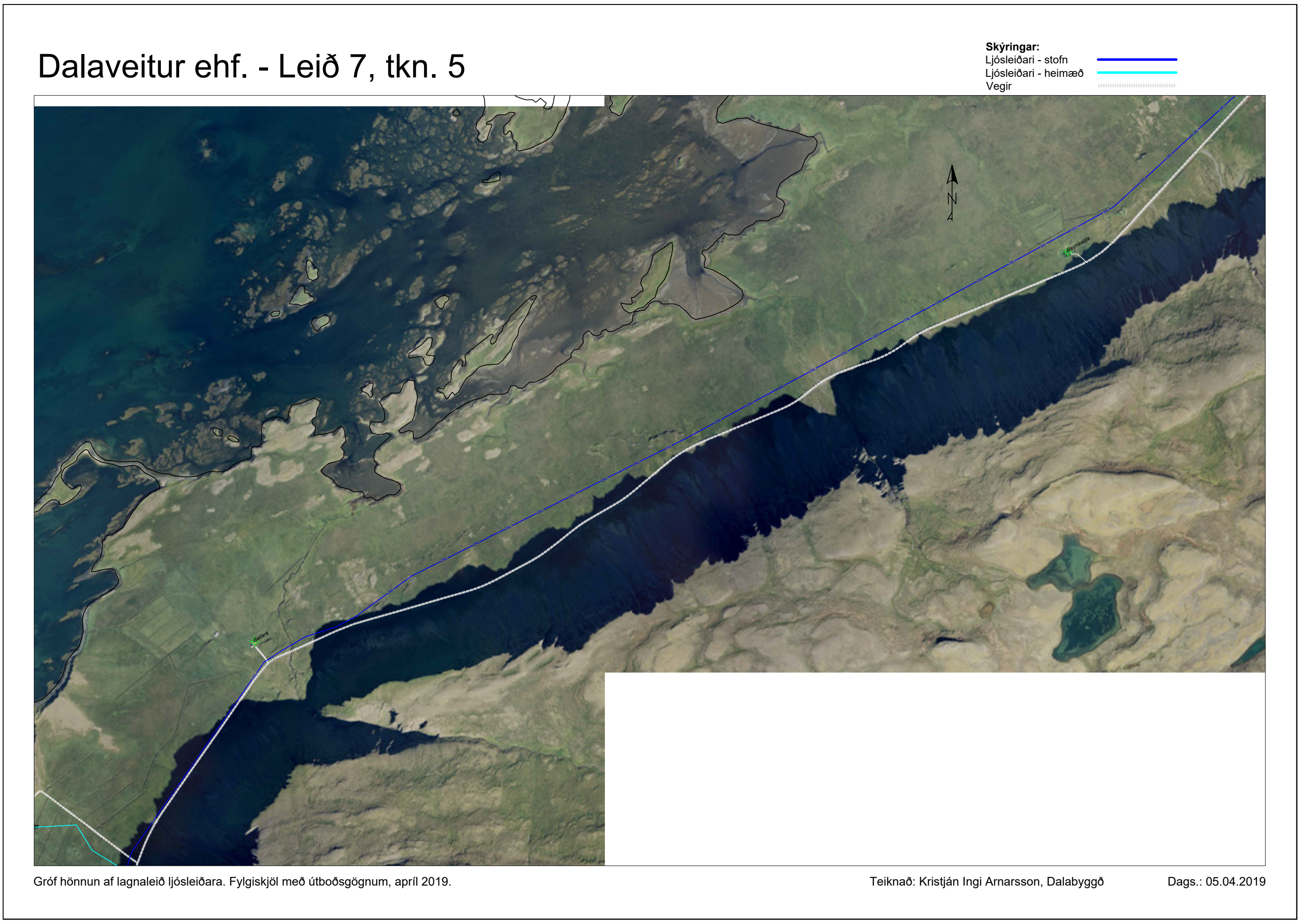

Mynd 6. Fjórði hluti leiðarinnar (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson).

Dalaveitur ehf. - Leið 7, tkn. 6

Skýringar:
Ljósleiðari - stofn
Ljósleiðari - heimæð
Fornleifar

Gróf hönnun af lagnaleið ljósleiðara. Fylgiskjöl með útboðsgögnum, apríl 2019. Teiknað: Kristján Ingi Arnarsson, Dalabyggð Dags.: 05.04.2019

Mynd 7. Fimmti hluti leiðarinnar (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson).

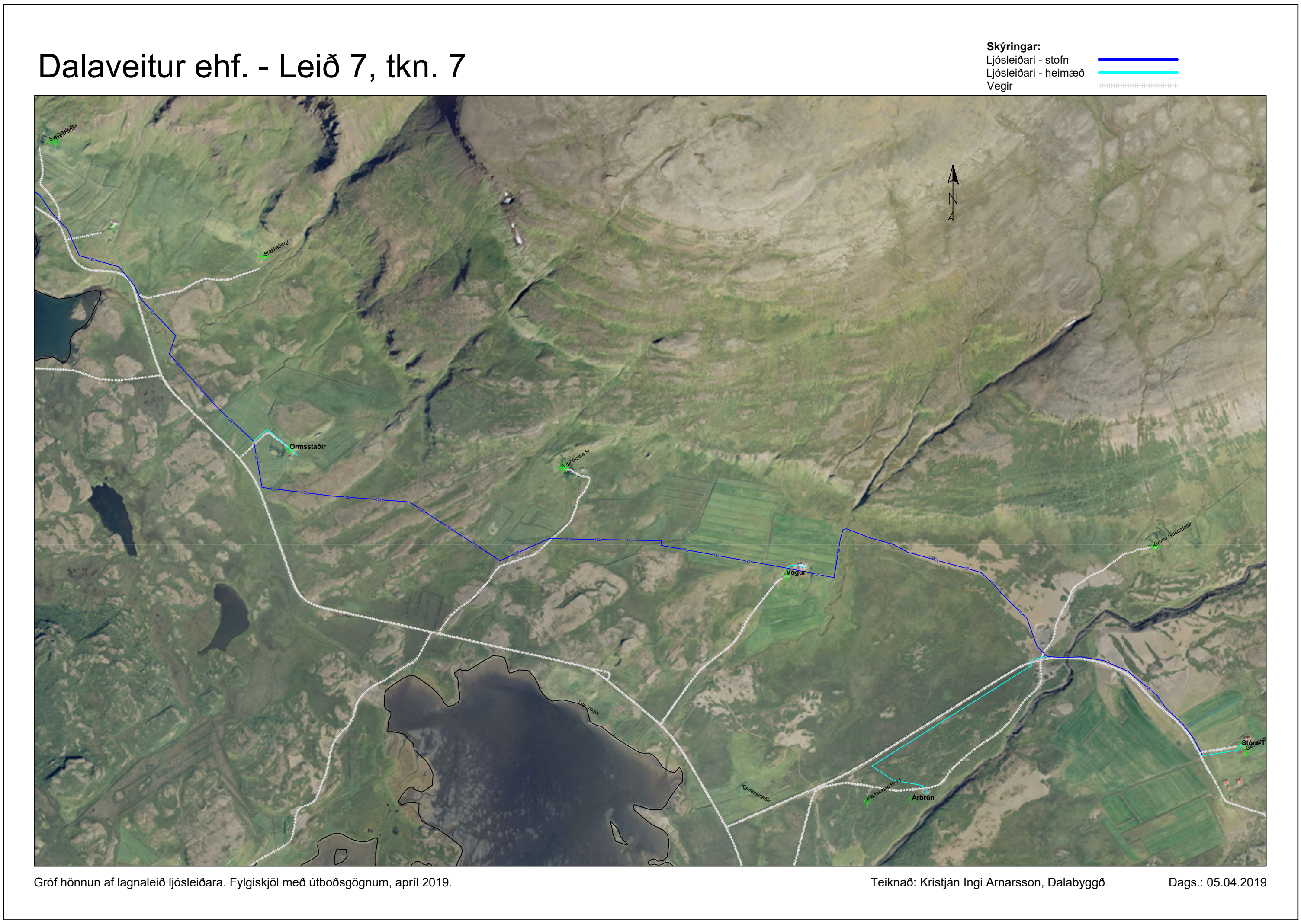

Mynd 8. Sjötti hluti leiðarinnar (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson).

Mynd 9. Línuleiðin við bæinn Kross, eftir að heimtaug bættist við.

Skráningin

Samkvæmt lögum um menningarminjar frá 2012 eru allar fornleifar friðaðar og sumar friðlýstar (Lög um menningarminjar 2012). Þeim má enginn, hvorki landeigandi, framkvæmdaaðili né nokkur annar spilla, granda né úr stað færa, nema með leyfi Minjastofnunar Íslands (21. gr.).

Því eru allar þær fornleifar á könnunarsvæðinu sem og annars staðar og eldri eru en 100 ára, friðaðar skv. lögunum.

Nr.	Teg.	Fj.	Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Minjagildi	Varðveislugildi	Friðlýst?	Mótv.
119	Rúst	1	Ljósleiðari	Engin	Lélegt	1550-1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Engar
120	Hesthús	1	Ljósleiðari	Mikil	Ágætt	1550-1940	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Rannsókn
121	Rúst	1	Ljósleiðari	Mikil	Ágætt	1900-1950	Lítið (3)	Lítið (3)	Nei	Rannsókn
122:1	Rúst	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Engar
122:2	Rúst	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1900	Talsvert (7)	Talsvert (7)	Nei	Engar
123	Garður	1	Ljósleiðari	Lítil	Sæmilegt	1550-1900	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Engar
124	Traðir	1	Ljósleiðari	Lítil	Sæmilegt	1550-1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Engar
125	Kirkjugarður	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1200-1900	Hátt (8)	Hátt (8)	Nei	Engar
126	Kvíar	1	Ljósleiðari	Talsverð	Lélegt	1550-1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Rannsókn
127	Túngarður	1	Ljósleiðari	Talsverð	Lélegt	1550-1900	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Þversnið
128	Garður	1	Ljósleiðari	Mikil	Lélegt	1550-1900	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Þversnið
129	Gerði?	1	Ljósleiðari	Mikil	Sæmilegt	1550-1900	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Rannsókn
130	Túngarður	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1550-1900	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Engar
131	Rúst	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1550-1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Engar
132	Rúst	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1550-1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Engar
133	Rúst	1	Ljósleiðari	Lítil	Lélegt	1550-1900	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Engar
134	Garður	1	Ekkert	Engin	Lélegt	1550-1900	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Engar
135	Varða	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1550-1900	Lítið (3)	Lítið (3)	Nei	Engar
136	Túngarður	1	Ljósleiðari	Talsverð	Ágætt	1550-1900	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Þversnið/ Flöggun
137	Varða	1	Ljósleiðari	Lítil	Lélegt	1550-1900	Lítið (3)	Lítið (3)	Nei	Engar
138	Varða	1	Ljósleiðari	Lítil	Lélegt	1550-1900	Lítið (3)	Lítið (3)	Nei	Engar
139	Akurgirðingar	2	Ljósleiðari	Lítil	Sæmilegt	900-1600	Hátt (8)	Hátt (8)	Já	Engar
140	Stekkur	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1550-1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Engar
141	Rúst	1	Ljósleiðari	Lítil	Ágætt	1550-1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Engar
147	Steinar	1	Ljósleiðari	Lítil	Lélegt	-1550	Lítið (4)	Lítið (4)	Nei	Engar
148	Aðhald	1	Ljósleiðari	Lítil	Sæmilegt	1550-1900	Talsvert (6)	Talsvert (6)	Nei	Flöggun
	Fjöldi:	27				Meðaltal:	4,8	4,8		

Tafla yfir fornleifar/minjar á lagnaleiðinni. Hér er gengið út frá því að hinar fyrirhuguðu framkvæmdir valdi tímabundinni hættu og mat lagt á hana. Að öðru leiti er vísað í meðfylgjandi fornleifaskrá vegna þeirrar hættu sem kann að stafa af annarri viðvarandi hættu. Mótvægisaðgerðir miðast við að ekki sé hægt að tryggja öryggi fornleifanna/minjanna.

Friðlýstum fornleifum fylgir 100 m friðhelgt svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra (22. gr). Um friðaðar fornleifar er 15 m friðhelgað svæði umleikis samkvæmt sömu grein. Sú hefð hefur þó komist á að fara ekki of nærri fornleifum og taka tillit til eðlis þeirra og þarfa. Í nágrenni hins fyrirhugaða ljósleiðara varð vart við talsverðan fjölda fornleifa sem ekki voru skráðar vegna þess að þær voru utan við könnunarsvæðin.

Samtals voru 27 fornleifar/minjar skráðar undir 25 minjanúmerum í tenglum við vettvangskönnunina. Tvær minjar teljast hafa hátt minjagildi, en það eru Ekrur (139:1 og 139:2) sem eru friðlýstar fornleifar, þær minjar teljast í lítilli hættu vegna línulagnarinnar og Kirkjugarður (125) en hann telst einnig vera í lítilli hættu. Ellefu fornleifar töldust hafa talsvert minjagildi. ein þeirra (120) telst í mikilli hættu og ein í talverðri hættu (126) vegna framkvæmdanna, níu í lítilli hættu. Þrettán minjar teljast hafa lítið minjagildi og teljast þrjár þeirra (121, 128 og 129) vera í mikill hættu, tvær í talsverðri hættu (127 og 136), hinar eru í lítilli eða engri hættu.

Staðsetning fornleifa

Mynd 10. Rúst (119) viði Röðul, hún telst ekki vera í neinni hættu vegna ljósleiðarans (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 11. Hesthúsrúst (120) við Klifmýri 2. Ljósleiðari fer nálægt rústinni og telst hún í mikilli hættur (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 12. Húsarúst (121) við gatnamót Skarðstöðvarvegar og Klofningsvegar. Eins og sjá má þá fer fyrirhugaður ljósleiðari í gegnum rústina (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 13. Grunnurinn (122:2) af gamla sláturhúsinu/verslunarhúsinu er upp við uppistandandi hús, þar fyrir utan er rétt (122:1) (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

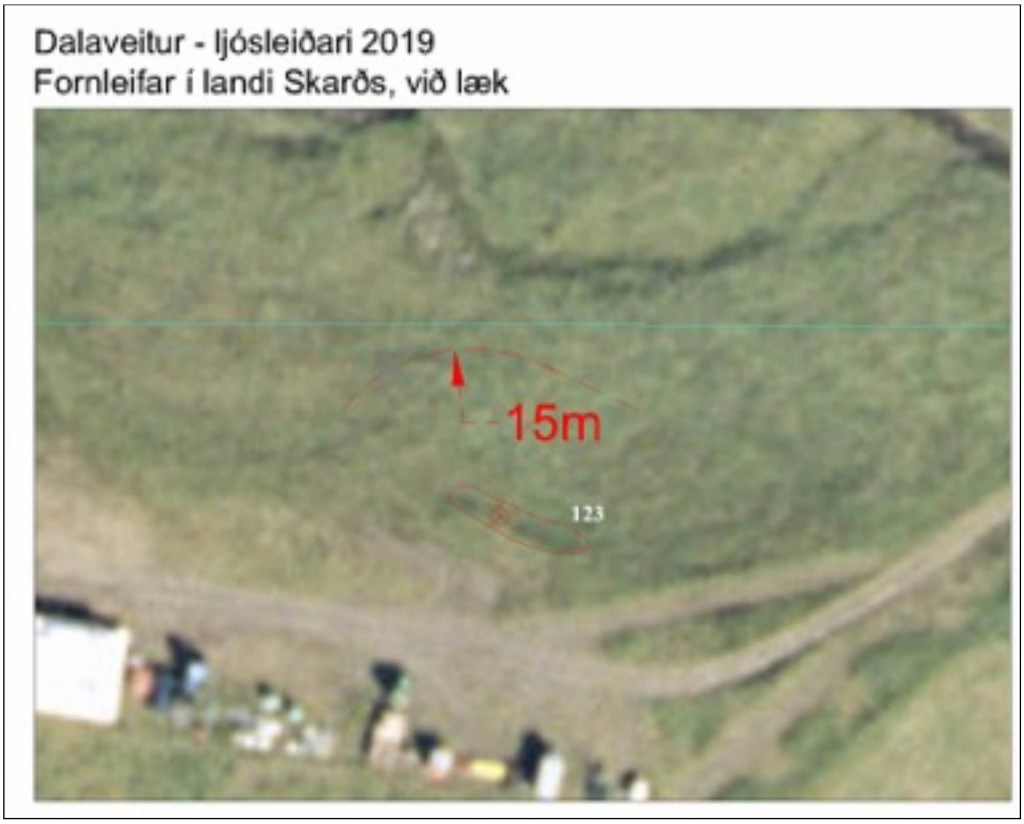

Mynd 14. Garðbútur (123) sem er í landi Skarðs. (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 15. Fornleifar við bæinn Skarð. Leifar af tröðum (124) og kirkjugarður, en upphaflega var ljósleiðarum ætlað að fara inn í kirkjuna, en hætt var við það á seinni stigum. (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 16. Heimild er um kvíar og aðrar fornleifar (126) í túninu við Skarðsá, þessar fornleifar sjást ekki á yfirborðinu í dag. Punkturinn er tekinn á þeim slóðum sem rústirnar kunna að vera á (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 17. Túngarður (127) við landamerki Geirmundarstaðar og Skarðsár (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 18. Kvíar (148) í landi Kross (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 19. Garður (128) á landamerkjum Reynikeldu og Ballaráar, ljósleiðarleiðin fer í gegnum garðinn. Líklega nær garðurinn lengra í NV en er sokkinn í jörðu (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 20. Fornleifar sem skráðar voru við Ballará. Gerði (129) sem fyrirhugaður ljósleðari fer í gegnum, túngarður (130) og tvær rústir (131 og 132). Ath. að þegar vettvangsferð var farin þá var ekki fyrirhugað að setja heimtaug að bænum eins og myndin sýnir og því voru fornleifar sem þar eru ekki skráðar (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 21. Fornleifar 133 eru í rétt rúmlega 15 m fjarlægð frá fyrirhuguðum ljósleiðara (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 22. Garður (134) og varða (135) í landi mela sem er í lítilli hættu vegna ljósleiðara. Þegar vettvangsferð var farin stóð til að ljósleiðari færi mun nær fornleifunum, en leiðinni var breytt (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 23. Túngarður (136) í landi Hnúks (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 24. Tvær vörður eru milli Stakkabergs og Ormsstaða (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

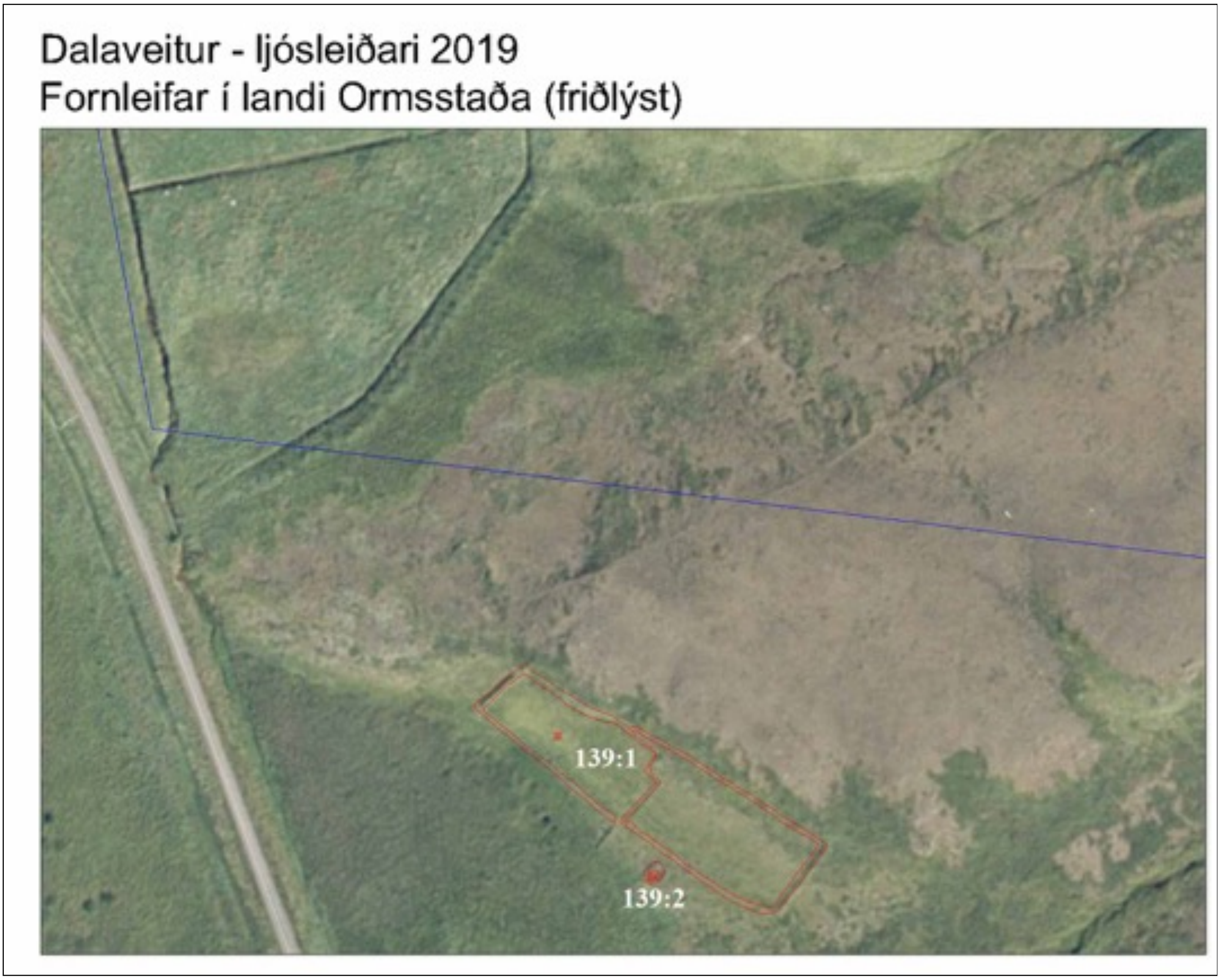

Mynd 25. Ekrur (139), friðlýstar rústir í landi Ormsstaða. Fjarlægð í fyrirhugaðan ljósleiðara er um 60 m (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Mynd 26. Stekkur og rúst í landi Vogs. Enginn ljósleiðari sést á myndinni, en þegar vettvangsferð var farin þá stóð til að ljósleiðarinn færi þarna í gegn, en leiðinni var breytt í millitíðinni (Kortavinnsla: Kristján Ingi Arnarsson og HJH).

Niðurstaða

Fjórar fornleifar teljast í mikilli hættu vegna framkvæmdanna, það er: Hesthúsrúst í landi Klifmýri 2 (120), en væntanlegur ljósleiðari fer upp við rústina. Rúst af húsi (121) við gatnamót Klofningsvegar og Skarðsstöðvarvegar en fyrirhugaður ljósleiðari fer í gegnum rústina. Grjóthlaðinn garður (128) sem ljósleiðarinn fer í gegnum við landamerki Reynikeldu og Ballarár og meint gerði (129) við Ballará, en fyrirhugaður ljósleiðari fer einnig í gegnum hann.

Þrjár fornleifar teljast í talsverðri hættu. Garður á landamerkjum Geirmundastaða og Skarðsár telst vera í talsverðri hættu þó svo að sýnilegar fornleifar séu meira en 15 m frá ljósleiðara, en hluti garðins getur leynst undir sverði. Þá eru heimildir um minjar í landi Skarðsár (126) sem ekki er vitað með vissu hvar eru nákvæmlega en þær gætu legið í jörðu og teljast þær í talsverðri hættu vegna framkvæmdanna. Túngarður (136) í landi Hnúks telst einnig vera í talsveðri hættu en ljósleiðari fer nálægt honum. Aðrar skráðar fornleifar eru í lítilli eða engri hættu. Athygli er vakin á að fornleifar nr. 139 eru friðlýstar og njóta því 100 m friðhelgi en fjarlægð í fyrirhugaðan ljósleiðara er um 60 m.

Líklega er hægt að breyta um lagnaleið í flestum tilfellum, en þar sem það er ekki hægt þarf mótvægisaðgerða við. Á bæjarstæðum þeim sem ljósleiðarinn mun liggja að var yfirleitt ekkert að sjá á yfirborði vegna sléttunar og byggingaframkvæmda á seinni tímum. Gröftur heima við bæi gæti líklega þarfnast framkvæmdaeftirlits í einhverjum tilfellum á meðan vinna stendur yfir þar, þetta á við um bæina Skarð, Kross, Á, Ormsstaði og Stóru-Tungu en þessir bæir standa á gamla bæjarstæðinu, Minjastofnun ákvarðar nánar um það atriði.

Varast ber að nýta svæðin í kringum fornleifar sem geymslustaði eða brautir fyrir vélar og tæki, eða efnisgeymslur af hverju tagi nema að leyfi Minjastofnunar Íslands komi til með eða án skilmála sem stofnunin kann að setja.

Heimildaskrá

Ágúst Ó. Georgsson (1990). *Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar.* Reykjavík.

Árni Björnsson (2011). *Ferðafélag Íslands árbók 2011: Í Dali vestur.* Ferðafélag Íslands.

Árni Óla (1945). Ú*r sumarferðalagi: - Inn í Saurbæ.* Lesbók Morgunblaðsins 4.11.1945.

Dalasýsla: Sýslu og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1855 (2003). Reykjavík: Sögufélag og Örnefnastofnun Íslands.

Gull-Þóris saga (1987). *Íslendinga sögur og þættir: Annað bindi*. Reykjavík: Svart á hvítu

Hermann Jakob Hjartarson (2019a). *Fornleifaskráning í Dalabyggð vegna fyrirhugaðs ljósleiðara um Skarðsströnd - áfangi 1*. Reykjavík: Fornleifafræðistofan.

Hermann Jakob Hjartarson (2019b). F*ornleifaskráning í Dalabyggð vegna fyrirhugaðs ljósleiðara um Skarðsströnd - áfangi 1 - Viðbót*. Reykjavík: Fornleifafræðistofan.

Hulda Birna Albertsdóttir (2013). *Örnefnaskráning í Dalabyggð: VIII. Hluti - Skarðsá og Geirmundarstaðir*. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.

Hulda Birna Albertsdóttir (2013). *Örnefnaskráning í Dalabyggð: IX. Hluti - Skarð*. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.

Ísmús (ismus.is). SÁM 93/3500 EF.

Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns - Sjötta bindi (1938). Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag í Kaupmannahöfn.

Lög um menningarminjar. Nr. 80. 29. júní 2012.

Túnakort. *Ballará*. Þjóðskjalasafn Íslands.
Túnakort. *Geirmundarstaðir*. Þjóðskjalasafn Íslands.
Túnakort. *Skarð*. Þjóðskjalasafn Íslands.

Örnefnaskrá. *Geirmundarstaðir*. Örnefnastofnun.
Örnefnaskrá. Kross. Örnefnastofnun.
Örnefnaskrá. Skarð. Örnefnastofnun.

Örnefnaskrá Tindar. Örnefnastofnun.
Örnefnaskrá. *Vogar*. Örnefnastofnun.

Sarpur: Menningarsögulegt gangnasafn. Sótt af http://sarpur.is/Adfang.aspx?AdfangID=320887

Fylgirit

Fornleifaskrá: Dalabyggð Nr. 119 - 141 og 147-148.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			**119**

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Röðull			**1**

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	10.7.2019	E 349559.29 N 537923.38	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Rúst		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Landeyðing	Mikil	Lélegt	1550-1900		Ljósleiðari	Engin	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Rústin er við félagsheimilið Röðull í landi Hvalgrafar. Miðja vegu milli vegar og brekku sem liggur að Búðardalsá. Á grónu landi, en allt í kring er uppblásinn melur.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst

6 x 12 m að stærð. Hæð veggja 0,2-0,4 m. Þykkt veggja 0,4 -2 m. Dyr eru sunnarlega til austurs.

Óþekkt notkun.

Teikning/ljósmynd

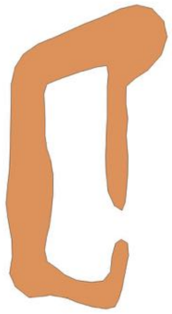

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			120

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Klifmýri 2			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	10.7.2019	E 34628.67 N 538198.87	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Hesthús		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Ábúð	Lítil	Ágætt	1550-1940		Ljósleiðari	Mikil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Rústin er í landi Klifmýri 2. Miðja vegu milli vegar og íbúðarhúss.

Heimildir og munnmæli

Edda Hermannsdóttir, íbúi á Klifmýri 2. Munnleg heimild.

Lýsing

Hesthús

Hesthús sem var í notkun til um 1940. 18 x 8 m að stærð. Hæð veggja 0,4-0,9 m. Breidd veggja 2-3 m. Rústin virðist vera tvískippt með dyr í norður.

Teikning/ljósmynd

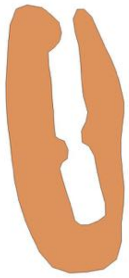

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			121

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Skarðsá?			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	10.7.2019	E 344978.22 N 535666.45	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Rúst		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1900-1950		Ljósleiðari	Mikil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	3	Lítið	3	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Rétt við gatnamót Klofningsvegar og vegarins að Skarðsstöð.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst
Rúst af nýlegu húsi. Steypa hér og hvar í rústinni, einnig timbur, járn og steinar
Byggingarefni: Steypa og grjót.
Stærð 20 x 15 m. Hæð veggja: 0,3-1,2 m. Breidd veggja: 2 m.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari: Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar:

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			**122**

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Skarðsstöð			**1**

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	10.7.2019	E 343400.57 N 536554.95	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Rétt		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Fast upp við fornleifar 122;2, við gamla verslunarhúsið í Skarðsstöð.

Heimildir og munnmæli

Bogi Kristinsson, munnleg heimild.

Lýsing

Rétt

Ferhyrnt rúst, hlaðin úr steinum sokkin í jarðveginn. 6 x 9 m. Hæð: 0,1-0,3 m. Breidd veggja 0,5 m. Engin sjánlegur inngangur.

Rétt sem var við sláturhúsið (122:2). Húsið er frá því um aldamótin 1900 brann og að hluta árið 1911.

Teikning/ljósmynd

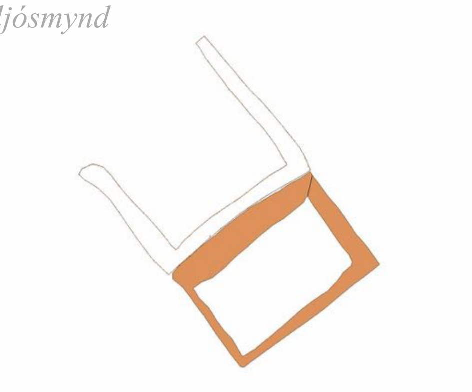

Ljósmynd

Ljósmyndari Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			122

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Skarðsstöð			2

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	10.7.2019	E 343396.80 N 536561.64	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Rúst	Húsgrunnur	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	7	Talsvert	7	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Fast upp við fornleifar 122;1 að austan og upp við gamla verslunarhúsið í Skarðsstöð að vestan.

Heimildir og munnmæli

Árni Björnsson (2011). *Ferðafélag Íslands árbók 2011: Í Dali vestur*. Ferðafélag Íslands.

Ísmus (ismus.is). SÁM 93/3500 EF.

Bogi Kristinsson, munnleg heimild.

Lýsing

Sláturhús/Verslunarhús

Ferhyrnt rúst, hlaðin úr steinum. 9 x 9 m. Hæð: 1,2-1,6 m. Breidd veggja 0,5 m. Inngangur að vestan. Hrunin að hluta í N/A horni en annars í góðu ásigkomulagi. Búið er að steypa ofan á hluta rústarinnar.

Ólíkt rúst 122 þá er þessi rúst ekki sokkin, hún var seinast notuð sem garður/útivistarsvæði.

Húsið sem er frá því um aldamótin 1900 brann að hluta árið 1911. Húsinu var svo breytt í núverandi mynd árið 1947. Það er mun minna en það gamla og er þetta hluti af grunni gamla hússins.

Samskonar steinar eru í rústinni og eru í húsinu.

Teikning/ljósmynd

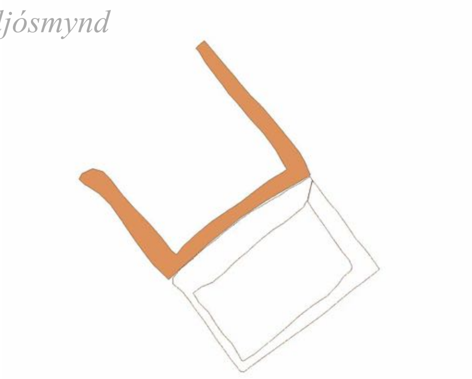

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			**123**

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Skarð			**1**

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 395195.07 N 535227.75	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Garður		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Landeyðing	Talsverð	Sæmilegt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Í landi Skarðs, en hinu megin við Skarðsá. Rétt norðan við vegslóða.

Heimildir og munnmæli

Örnefnaskrá Skarð. Ari Gíslason skráði. Örnefnastofnun.
Hulda Birna Albertsdóttir (2013). *Örnefnaskráning í Dalabyggð: IX. Hluti - Skarð*. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.
Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns - Sjötta bindi (1938) Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag í Kaupmannahöfn.

Lýsing

Garður
Mögulegur garðbútur, um 15 m sjáanlegir. Hæð: 0,3-1 m. Breidd: 2 m.

Á þessum slóðum stóð hjáleigan Manheimar og gæti garðurinn tilheyrt þeirri jörð.

í Jarðabók Árna og Páls frá 1703 er svo sagt um jörðina: „*Sýnist á girðingum, sem þar eru um kring eru, svo sem það hafi kunnað að vera gamalt býli, en ei vita menn framar til þess*".

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi garðsins þarf að rannsaka hann með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla: Dalasýsla
Sveitarfélag: Dalabyggð
Núv. sveitarfél.:
Hverfi:
Aðalnr.: 124
Landareign: Skarð
MÍ:Nr:
Heiti:
Undirnr.: 1

Skrásetjari: Hermann Jakob Hjartarson
Dags.: 11.7.2019
GPS Staðsetning: E 345443.71 N 535285.59
Viðmiðun: Isn 93
M.y.s.:
Skekkja:

Tegund minja: Traðir
Tilgáta/Niðurstaða: Tröð
Verk: Ska 19b
Fjöldi: 1
Hættumat: Ábúð
Hætta: Talsverð
Ástand: Sæmilegt
Aldur: 1550-1900
Í eyði:
Tímab. hættumat: Ljósleiðari
Tímab. hætta: Lítil
Á kort?:
Minjagildi: Talsvert
Einkunn: 6
Varðveislugildi: Talsvert
Einkunn 2: 6
Friðlýsa?: Nei
Friðlýst?: Nei
Hvenær:

Lega og staðhættir

Föst upp við gamla fjósið á Skarði.

Heimildir og munnmæli

Örnefnaskrá Skarð. Ari Gíslason skráði. Örnefnastofnun.

Túnakort. Skarð (1918).

Lýsing

Traðir
Lítill bútur af tröð sem þarna var. Tröðin er sýnd á túnakorti frá 1918 og er þetta einn af tveimur hlutum af tröðinni sem enn er uppistandandi. Lengd hennar er um 3 m og breidd um 1 m. Hæðin er frá 1-1,2 m.

Teikning/ljósmynd

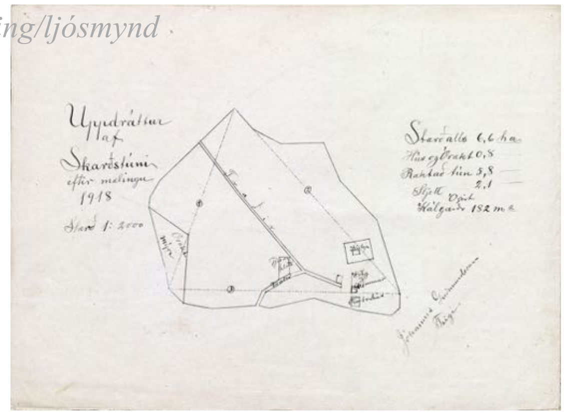

Ljósmynd

Ljósmyndari: Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar:

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			**125**

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Skarð			**1**

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 345475.1 N 535331.4	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Kirkjugarður		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Ábúð	Lítil	Ágætt	1200-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Hátt	8	Hátt	8	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Norðan við Skarð.

Heimildir og munnmæli

Örnefnaskrá Skarð. Ari Gíslason skráði. Örnefnastofnun.

Túnakort. Skarð (1918).

Lýsing

Kirkjugarður

Ferhyrntur kirkjugarður Skarðskirkju. Núverandi kirkja var byggð á árunum 1914-1916 en kirkja hefur verið á Skarði frá því um 1200.

Garðurinn er hlaðinn grjóti. Hann er 44 x 31 m að stærð, hleðslan er 1-1,2 m há og um 1 m að breidd.

Hann sést á túnakorti frá 1918

Kirkjugarðurinn, sem enn er í notkun telst ekki til fornleifa, en stakar grafir í honum geta verið það.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari: Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar:

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi garðsins þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			126

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Skarðsá			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 344995.2 N 535234.1	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Kvíar		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Ábúð	Lítil	Lélegt	1550-1900		Ljósleiðari	Talsverð	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Á svæðinu sem afmarkast af Klofningsvegi til austurs, heimreiðarinnar að Skarðsá (bænum) til suðurs og Skarðsá (ánni) til norðus.

Heimildir og munnmæli

Örnefnaskrá Geirmundarstaðir. Örnefnastofnun.
Hulda Birna Albertsdóttir (2013). *Örnefnaskráning í Dalabyggð: VIII. Hluti - Skarðsá og Geirmundarstaðir*. Bolungarvík: Náttúrustofa Vestfjarða.
Sarpur: Menningarsögulegt gangnasafn. Sótt af http://sarpur.is/Adfang.aspx?AdfangID=320887

Lýsing

Heimild um kvíar

Í örnefna skrá segir: „*Austur af fjárhúsum, nálægt túnhliði voru Kvíar, rétt utan við þær Kvíalaut. Neðan við kvíarnar voru gamlar tóftir ónafngreindar. Þegar þær voru sléttaðar, fannst þar fornt öxarblað, sem nú er á Þjóðminjasafninu*"

Öxi þessi fannst í á um 1 m dýpi (sarpur.is) Samkvæmt örnefnaskráningu sem fram fór árið 2013 (Hulda Birna Albertsdóttir) voru rústirnar staðsettar á svæðinu sem myndin sýnir.
Ekkert sést til þessa rústa í dag og ekki er vitað um nákvæma staðsetningu en líklegt er að einhverjar minjar séu undir yfirborðinu.

ATH. Jörðin Skarðsá hét á árum áður Geirmundarstaðir og stóð sá bær rétt norðan við þar sem bærinn Skarðsá er núna, Geirmundarstaðir eru nú í um 180 m suður af bænum Skarðsá.

Punkturinn er tekinn á þeim slóðum sem rústirnar kunna að vera á og öxin fannst.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari: Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar:

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			127

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Geirmundarstaðir/Skarðsá			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 344813.6 N 535134.6	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Túngarður		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Ábúð	Lítil	Lélegt	1550-1900		Ljósleiðari	Talsverð	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Á mörkum Geirmundarstaðar og Skarðsá, rétt við íbúðarhúsið á Geirmundarstöðum, norðan við læk sem þarna er, við timburbrú.

Heimildir og munnmæli

Túnakort Geirmundarstaðir (1918).

Lýsing

Túngarður

Sjáanlegur er 18 m langur bútur af grjóthöðnum túngarðinum sem sést á túnakorti frá 1918. Hæð 0,1-0,4 m og breidd 0,5 m. Þó ekki sé meira af garðinu sýnilegt er mögulegt að hann sé lengri undir yfirborðinu.

ATH. Jörðin Skarðsá hét á árum áður Geirmundarstaðir og stóð sá bær rétt norðan við þar sem bærinn Skarðsá er núna, Geirmundarstaðir eru nú í um 180 m suður af bænum Skarðsá.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			**128**

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ballará/Reyikelda			**1**

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 341054.8 N 531616.2	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Garður	Landamerki	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Ábúð	Lítil	Lélegt	1550-1900		Ljósleiðari	Mikil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Sennilega við landamerki Ballarár og Reynikeldu, liggur frá Klofningsvegi og í NV.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Garður

Grjóthlaðinn garður, 110 m langur. Fyrstu 20 m frá vegi eru vel sýnilegir en eftir það sekkur garðurinn í jörðina og er illgreinanlegur. Sennlega er hann lengri en 110 m en ekki sýnilegur á yfirborði. Garðurinn heldur svo áfram fyrir ofan veginn, en sá hluti garðsins var ekki mældur upp.

Hæðstur er hann 0,2 m og er hann 0,4 m breiður.

Jarðsímastrengur gengur í gegnum garðinn.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi garðsins þarf að rannsaka hann með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			129

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ballará			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 338360.5 N 530160.3	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Gerði?	Aðhald	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Sæmilegt	1550-1900		Ljósleiðari	Mikil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Fyrir austan Ballará, rétt við ánna og fyrir neðan Klofningsveg.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Gerði?

Hringlaga gerði úr torfi og grjóti í nokkrum pörtum, horfið sumstaðar. Eitt hólf er í vesturenda gerðisins. Þá liggur garður til norðurs sem er áfastur gerðinu og ekki vitað hvort hann tilheyrir því.

Stærð 38 x 38 m. auk „garðs" sem er um 40 m langur.

Hæð: 0,4-1 m og breidd um 2-3 m.

Grasi gróið.

Teikning/ljósmynd

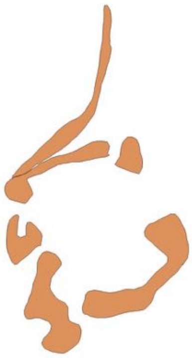

Ljósmynd

Ljósmyndari: Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar:

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			**130**

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ballará			**1**

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 338353.97 N 530120.68	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Túngarður		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Túngarður utan um bæinn Ballará.

Heimildir og munnmæli

Túnakort Ballará (1918).

Lýsing

Túngarður

Garðurinn hlaðinn úr grjóti. Hann nær utan um allt túnið en aðeins er hluti hans mældur inn.
Hæð: 0,5-1 m. Breidd: um 1 m.

Túngarðuinn sést á túnakorti frá 1918 en hann hefur ekki breyst mikið síðan þá.

Í horni garðsins eru áfastar tvær rústir (131 og 132).

Girðing er ofan á garðinum.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi garðsins þarf að rannsaka hann með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			131

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ballará			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 338214.95 N 530104.35	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Rúst	????	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Inn í túni Ballarár, fast upp við túngarðinn.

Heimildir og munnmæli

Túnakort Ballará (1918).

Lýsing

Rúst

Hlaðin grjóti. 10 x 6 m að stærð. Hæð veggja: 1-1,2 m. Breidd veggja 1m. Dyr eru í vestur.

Á túnakorti frá 1918 sést rúst á þessum stað, en það gæti einnig verið rúst 132.

Rústin er áföst túngarði (130) og rúst (132).

Járntunnur eru í rústinni.

Teikning/ljósmynd

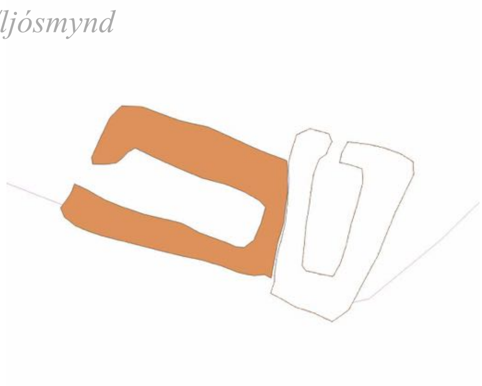

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			132

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ballará			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 338227.67 N 530099.93	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Rúst	????	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Inn í túni Ballarár, fast upp við túngarðinn.

Heimildir og munnmæli

Túnakort Ballará (1918) .

Lýsing

Rúst

Hlaðin grjóti. 8 x 5 m að stærð. Hæð veggja: 1-1,1 m. Breidd veggja um 1 m. Dyr eru til norðurs.

Á túnakorti frá 1918 sést rúst á þessum stað, en það gæti einnig verið rúst 131.

Rústin er áföst túngarði (130) og rúst (131).

Teikning/ljósmynd

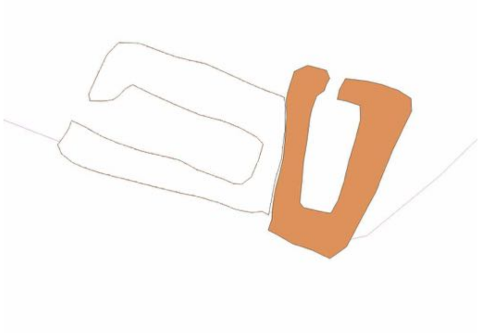

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			133

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ballará			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 337771.31 N 529482.67	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Rúst		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Talsverð	Lélegt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Í órækt, ofan á klöpp. Um 20 m vestan við Klofningsveg, um 700 m SV frá Ballará.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst?
Úr torfi. 13 x 3 m að stærð. Veggir 0,1-0,4 m að hæð og um 0,5 m breiðir.

Teikning/ljósmynd

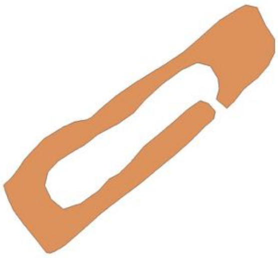

Ljósmynd

Ljósmyndari Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			134

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ballará			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 336817.6 N 528197.5	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Garður	Engjagarður	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Talsverð	Lélegt	1550-1900		Ekkert	Engin	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Í landi Ballarár. Byrjar við enda brekku í um 80 m frá veginum.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Garður

83 m langur garður. Hæð garðs 0,2-0,4 m og breidd um 1 m.

Liggur NV/SA, hverfur að hluta en birtist aftur og nær að skurði og heldur svo áfram eftir skurðinn. Mælt var að rofinu í garðinn.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari: Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar:

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi garðsins þarf að rannsaka hann með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			135

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ballará			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	9.7.2019	E 336564.35 N 5288022.94	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Varða		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	3	Lítið	3	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Austan við Hnúksnes. Uppi á klöpp, útsýni í allar áttir.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða
Hlaðin varða, 1,5 m há og 1-1,3 m breið.

Sést í aðra vörðu til SV. Líklega hefur varðan varðað þjóðleið, en til hennar sást ekki.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi vörðunnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			136

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Hnjúkur			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	11.7.2019	E 337522.6 N 526259	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Túngarður		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1550-1900		Ljósleiðari	Talsverð	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Túngarðsendi í SV-horni túnsins á Hnjúki. Um 20 m norðan við Klofningsveg.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Túngarður

Túngarður túnsins á Hnúki. Hlaðinn úr grjóti. 0,1-1 m hár og um 1 m breiður. Aðeins hluti hans var mældur.

Hann er vel gróinn grasi.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari: Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar:

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi garðsins þarf að rannsaka hann með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			137

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Stakkaberg/Ormsstaðir			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	12.7.2019	E 339153.08 N 524841.62	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Varða		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Lélegt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	3	Lítið	3	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Uppi á klöpp um 90 m austur frá vegi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða
Hlaðin úr grjóti. um 1 m að hæð og 1 m breið.
Vestur hluti vörðunnar er hruninn.

Sést í aðra vörðu til A (138). Líklega hefur varðan varðað þjóðleið, en til hennar sást ekki.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi vörðunnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			138

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Stakkaberg/Ormsstaðir			1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	12.7.2019	E 339289.03 N 524708.8	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Varða		Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Lélegt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	3	Lítið	3	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Uppi á hæð sem sér yfir Ormsstaði, á austur brúninni.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða
Hlaðin úr grjóti. um 1 m að hæð og 0,5 m breið.

Sést í aðra vörðu til V (137). Líklega hefur varðan varðað þjóðleið, en til hennar sást ekki.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi vörðunnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			139

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Ormsstaðir			1-2

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	12.7.2019	E 339289.03 N 524708.8	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Akurgirðingar		Ska 19b	2

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Talsverð	Sæmilegt	900-1600		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Hátt	8	Hátt	8	Já	Já	1931

Lega og staðhættir

Suðvestur af Ormsstöðum. Í hlíð.

Heimildir og munnmæli

Ágúst Ó. Georgsson (1990). *Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar.*

Lýsing

1 Akurgirðingar

Stærð 111 x 28 m . Hæð garðs: 0,2-1 m. Breidd veggja: 1,5 m.

2 Rúst

Stærð: 8 x 6 m. Hæð veggja 0,2-0,4 m. Breidd veggja 1 m.

Í skrá um friðlýstar fornleifar segir:
í Ormsstaðir. 1. Gamlar akurgirðingar í Ekrunum fyrir suðvestan bæinn. 2. Fornlegar tóftir, 2-3 í nánd við akurgirðingarnar. Sbr. Árb. 1924: 42-43. Skjal undirritað af MÞ 25.10.1930. Þinglýst 25.06.1931. (Ágúst Ó. Georgsson, 1990, bls. 18)

Fleiri rústir eru fyrir sunnan og austan rústina sem einnig eru friðlýstar.

Teikning/ljósmynd

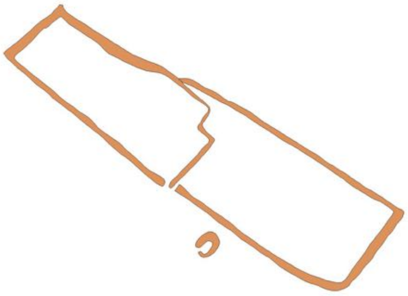

Ljósmynd

Ljósmyndari: Hermann Jakob Hjartarson

Filma nr./teg. myndar:

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	*Sveitarfélag*	*Núv. sveitarfél.*	*Hverfi*	*Aðalnr.*
Dalasýsla	Dalabyggð			**140**

Landareign	*MÍ:Nr*	*Heiti*	*Undirnr.*
Vogur		Vogsstekkur	**1**

Skrásetjari	*Dags.*	*GPS Staðsetning*	*Viðmiðun*	*M.y.s.*	*Skekkja*
Hermann Jakob Hjartarson	12.7.2019	E 342582.53 N 524071.51	Isn 93		

Tegund minja	*Tilgáta/Niðurstaða*	*Verk*	*Fjöldi*
Stekkur		Ska 19b	1

Hættumat	*Hætta*	*Ástand*	*Aldur*	*Í eyði*	*Tímab. hættumat*	*Tímab. hætta*	*Á kort?*
Skepnur	Lítil	Ágætt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	*Einkunn*	*Varðveislugildi*	*Einkunn 2*	*Friðlýsa?*	*Friðlýst?*	*Hvenær*
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Rétt fyrir austan Heyá, við foss sem þarna er.

Heimildir og munnmæli

Örnefnaskrá Vogur. Örnefnastofnun.

Lýsing

Stekkur

Stór stekkur, 20 x 9 m. Tvískipt og garður sem gengur út úr stekknum til suðurs.
Önnur rúst rétt fyrir sunnan (141). Vegghæð 1-2 m. Breidd veggja 2-3 m. Úr torfi og grjóti.

Í Örnefnaskrá segir:
„Upp við fjallið, rétt við Heyá, er stekkjarrúst sem kallast Vogsstekkur. Önnur rúst er utar sem einnig heitir Vogsstekkur"

Teikning/ljósmynd

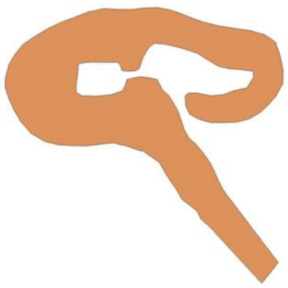

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			141

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Vogur		Vogsstekkur	1

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	12.7.2019		Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Rúst	Smalakofi	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Skepnur	Lítil	Ágætt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Rétt fyrir austan Heyá, við foss sem þarna er.

Heimildir og munnmæli

Örnefnaskrá Vogur. Örnefnastofnun.

Lýsing

Rúst
Stærð 5 x 5 m.
Önnur rúst rétt fyrir norðan (140). Vegghæð 1-2 m.
Breidd veggja 0,2-0,4 m. Út torfi og grjóti.

Í Örnefnaskrá segir:
„Upp við fjallið, rétt við Heyá, er stekkjarrúst sem kallast Vogsstekkur. Önnur rúst er utar sem einnig heitir Vogsstekkur"

Teikning/ljósmynd

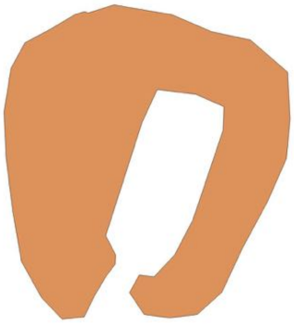

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			**147**

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Nýp/Tindar		Hringsteinar	**1**

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	19.7.2019	E 351377.7 N 538886.9	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Steinar	Landamerki	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Ekkert	Engin	Lélegt	-1550		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Lítið	4	Lítið	4	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Á landamerkjum Nýps og Tinda. Horfið undir veg.

Heimildir og munnmæli

Dalasýsla: Sýslu og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1855 (2003). Reykjavík: Sögufélag og Örnefnastofnun Íslands (bls. 100 og 129).
Gull-Þóris saga (1987). *Íslendinga sögur og þættir: Annað bindi*. Reykjavík: Svart á hvítu (bls. 1121).
Örnefnaskrá Tindar. Örnefnastofnun.
Árni Óla (1945) *Úr sumarferðalagi: - Inn í Saurbæ.* Lesbók Morgunblaðsins 4.11.1945.

Lýsing

Heimild um landamerki
Hvarf undir vegagerð á tuttugustu öld. Þeir voru landamerki. Steinarnir stóðu í hvirfingu og lá gamli þjóðvegurinn þröngt á milli þeirra. Í þá var klappaður járnhringur, sem var horfinn á 19. öld. Steinunum var ýtt niður fyrir veg þegar vegurinn var gerður. Mögulegt að þetta séu sömu steinar og sagt er frá í Gull-Þóris sögu, en þar eru þeir nefndir Klofsteinar.

Neðri myndin sýnir ljósmynd tekna af Árna Óla árið 1945 áður en vegurinn var gerður og steinunum var ýtt. Efri myndin sýnir steina sem nú eru fyrir neðan veg og gætu mögulega verið sömu steinar.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari	HJH og Árni Óla
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Núv. sveitarfél.	Hverfi	Aðalnr.
Dalasýsla	Dalabyggð			**148**

Landareign	MÍ:Nr	Heiti	Undirnr.
Kross			**1**

Skrásetjari	Dags.	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y.s.	Skekkja
Hermann Jakob Hjartarson	19.7.2019	E 343469.6 N 533624.4	Isn 93		

Tegund minja	Tilgáta/Niðurstaða	Verk	Fjöldi
Aðhald	Kvíar	Ska 19b	1

Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Tímab. hættumat	Tímab. hætta	Á kort?
Vegagerð	Talsverð	Sæmilegt	1550-1900		Ljósleiðari	Lítil	

Minjagildi	Einkunn	Varðveislugildi	Einkunn 2	Friðlýsa?	Friðlýst?	Hvenær
Talsvert	6	Talsvert	6	Nei	Nei	

Lega og staðhættir

Við bakka Krossár. Um 10 m NV af ristarhliði, við vegslóða.

Heimildir og munnmæli

Örnefnaskrá Kross. Örnefnastofnun.

Lýsing

Kvíar

Leifar af kvíum. 3 x 6 m að stærð. Vegghæð 0,5-0,9 m. Eitt hólf sýnilegt í austur-enda.

Vegslóði sem liggur við hlið rústarinnar sennilega búinn að eyðileggja hluta hennar.

Teikning/ljósmynd

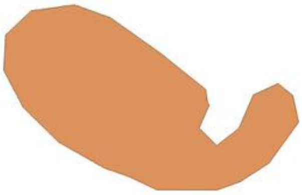

Ljósmynd

Ljósmyndari	Hermann Jakob Hjartarson
Filma nr./teg. myndar	

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Minjastofnunar Íslands og sæta þeim skilmálum sem stofnunin kann að setja.